

A Dokumentációs Tár

Egy éve rendszeresen — idén februártól saját helyiségben — működik a Dokumentációs Tár, ez az új típusú és Szegeden egyedülálló intézmény, melynek helyzetéről szeretnénk rövid képet adni a következő interjúban. A dokumentátor *Bellavics István* 27 éves, 1987-ben végzett a JATE történelem-Kelet-Európa speciális képzés szakán. Tőle érdeklődöm; mi is a Dokumentációs Tár tulajdonképpen, hogyan és milyen céllal szerveződött?

— A Tár, hivatalos nevén a JATE Marxizmus—Leninizmus Központi Tanszékcsoport Dokumentációs és Információs Bázisa (DIB), megszervezése *Géczi József*, a JATE Tudományos Szocializmus tanszékének adjunktusa nevéhez fűződik. A gyűjtemény létrehozását a politikaelméleti tárgyak oktatásának az alapvető gyengeje indokolta, hogy lehetetlen egyes témák kritikai feldolgozása, mivel Szegeden hiányoznak az ehhez szükséges művek, a szakirodalom. Csak egy példát mondok; Eduard Bernstein nevét „leírták”, holott szemünkre egyáltalán nem kötelező a primer irodalom. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a Tár létrejöttje szorosan kötődik a 80-as évek szellemi oldódásához.

— Hogyan tud a DIB az oktatás groteszk helyzetét enyhíteni? Milyen jellegű anyagok kerülnek a „polcra”?

— A Tár gyűjtőkörébe olyan kiadványok tartoznak, melyek tárgyakat tekintve Kelet- és Középkelet-Európa új- és legújabb kori történetét, a létező szocializmust, különösen a Szovjetunió és Magyarország jelenkorát érintik. Olyan anyagok kerülnek ide, melyek Magyarországon nem jelennek meg a nyilvános sajtóforgalomban. Elsősorban tudományos munkák kéziratjai, tudományos intézetek kiadványai, nyugat-európai magyar emigráns irodalom, külföldi szerzők műveinek kéziratok fordításai, memoárok válának hozzáférhetővé. A katalógusban jelenleg 2100 beletárolt anyag van, ami kb. 1200 művet jelent, ugyanis sok anyagból két példányunk van. Erre lehetőséget ad a „beszerzés módszere”, hiszen az állomány 95%-a fénymásolat.

— Gondolom, így a bővítés és a Tár fenntartása is komoly anyagi háttérrel igényel. Ki finanszírozza az intézmény működését?

— Először is le kell szögez-nem; a DIB nem részesedik az egyetem költségvetéséből, ami azt jelenti, hogy bár rektori engedéllyel működik, mégsem integrálódik minden vonatkozásban az egyetemi struktúrába. A Tárnak tehát nincs stabil anyagi bázisa. Az egyetem alkalmi támogatása és az elnyert pályázatok mellett a legfontosabb hozzájárulás az MTA *Soros Alapítvány* által kétszer is megítélt jelentős összeg, amely az év végéig teljesen fedezi a költségeket. Ettől eltekintve a Tár jövője anyagi oldalról nem biztosított, ami jelenleg a legfőbb probléma. Azonban nekem az a

véleményem, hogy ez természetes, hiszen a DIB új típusú intézmény, amelyre korábban nem volt precedens. Én abban bízok, hogy ha egyszer valóban anyagi kérdésesen fog műlni a gyűjtemény jövője, az egyetem segíteni fog. Remélem, hogy az intézmény léte — színvonal és tevékenysége miatt — megkérdőjelezhetetlen lesz. Én legalábbis úgy szeretnék dolgozni, hogy az legyen.

— Kik látogathatják és főleg kik látogatják a DIB-et?

— A JATE dolgozói és hallgatói iratkozhatnak be. Eddig, egy év alatt, ezt a lehetőséget mintegy 150-en használták ki. Annak ellenére, hogy a Tár az oktatói munkát is segíteni szándékozik meglepően kevés tanár látogat ide, a Lektorátus IV. emeletére. Pedig a jelenlegi politikai változásoknak leggyorsabban a tudományegyetemek anyagán kellene megmutatkoznuk, és ehhez Szegeden a legtöbb segítséget a DIB nyújthat. A hallgatók közül viszont sokan jönnek hétről hétre és rendszeresen olvasnak.

— Hadd tegyek fel egy megszégyenítő kérdést. Segít-e Neked az AETAS szerkesztésében az, hogy itt vagy dokumentátor?

— A DIB számomra lehetőséget ad a társadalomtudományokkal foglalkozó diákok megismerésére, ötletelésére, egy-egy szerző megismerésére. Itt szeretném elmondani, hogy a dokumentáriumi funkció nemcsak könyvtári feladatot jelent. A Tár sokszor klubként működik, az ide látogatók gyakran lehetnek tanúi szakmai vitáknak, beszélgetéseknek is. Tavaly ősszel például itt szerveződött meg a Társadalomtudományi Kör.

— Szeretném megkérdezni, hogy te hogyan látod a 80-as évek szellemi változásainak és a DIB-nek a viszonyát?

— Legfontosabb jelentőségét abban látom, hogy legalábbis a JATE-n, lassan megtöri a „hozzáférhető” és a „nemhozzáférhető” anyagok közötti mágikus határt. Ha az utóbbi kategóriába tartozó könyvek közzéadására volna, akkor az olvasók nem az említett helyzet miatt akarják megismerni ezeket, hanem valóban a bennük levő információk értéke miatt. Egy éves tapasztalat alapján állíthatom, hogy a „bestseller-olvasókat” lassan felváltják a speciális témák iránt érdeklődők. Ez a tendencia arra mutat, hogy a DIB segíti az elmélyült kritikai gondolkodást. Ugyanakkor a Tár helyzetét, éppen a fenti okok miatt, abszurdnak érzem. Hiszen sokkal „egészségesebb” lenne, ha ezek az anyagok technikai és nem politikai okok miatt lennének hozzáférhetetlenek. Úgy is lehetne mondani, hogy minél kevesebb művet kell beszereznie, annál jobban érzi magát a dokumentátor.

— Köszönöm a beszélgetést!

Pató Attila

Pályázati felhívás

Kalmár László akadémikus (1905—1976) özege alapítványt létesített a számítástudomány és számítástechnika területén dolgozó fiatalok munkásságának elismerése és ösztönzése céljából. A alapítvány értelmében a következő pályázat kerül évenként meghirdetésre:

Pályázni lehet a számítástudomány és számítástechnika területén elért elméleti eredményről, vagy a számítástudomány és számítástechnika magas szintű, elméleti jelentőségű alkalmazásáról írott dolgozattal, illetőleg szakfolyóiratban megjelent, vagy közlésre elfogadott cikk(ek)kel.

Pályázhatnak a hazai egyetemeken dolgozó, a pályázat évében (1988) 5 évnél nem régebbi diplomával rendelkező, 32. életévüket még be nem töltött oktatók és kutatók, továbbá az egyetemek V. éves hallgatói. A beérkezett pályázatokat a József Attila Tudományegyetem rektora ál-

tal felkért, tudományos minősítéssel rendelkező egyetemi dolgozók közül álló 3 tagú bizottság bírálja el.

A díjnyertesek részére oklevél és évi 9 ezer forint pályadíj kerül kiosztásra. A pályázatot elbíráló bizottság belátása szerint dönt abban a kérdésben, hogy a díjazásra rendelkezésre álló összegből egy vagy több pályázó részesüljön. Egy pályázót azonban 2 ezer forintnál kisebb összeggel nem jutalmazhatók.

Megfelelő színvonalú pályamű(vek) hiányában a bizottság az adott évben rendelkezésre álló összeget, vagy annak egy részét a következő évre átvetheti.

A pályadíjak átadására 1988 márciusában — Kalmár László születésnapja alkalmából kerül sor.

A beküldési határidő **1988. február 28.** A pályaműveket kérjük 2 példányban a József Attila Tudományegyetem Rektori Hivatala címére elküldeni (6720 Szeged, Dugonics tér 13.)

Felhívás és válasz

Beszélgetés a marxista tárgyak oktatásáról

Jelenlegi beszélgetésünknek két arópója van. Az egyik ok, hogy az egymást váltó hallgatói generációk mindig sérelmezik a marxista tárgyak oktatásának rendszerét. Idén, az új félév elején a *bölcsészhallgatók felhívást tettek közzé és aláírásokat kérnek ez ügyben a BTK faliújságán*. A hallgatók kifogásolják hogy a heti óraszám több félévben is meghaladja a 34 óras maximumot. A diákok úgy vélik, hogy radikális tantervi reformra nincs lehetőség, így az ideológiai tárgyak óraszámának jelentős mértékű csökkentésében látják a megoldást, ezért tárgyalásokat kezdeményeznek az illetékes vezetőkkel. A probléma azonban, szerintünk, nem csak az óraszámokban gyökerezik. Manapság a létező szocializmusban felvetődő új ideológiai kérdésekre elemző válaszok szükségeltetnek, ám ezekkel adós ma még a tudomány. A hallgatók az új kérdésekre a társadalmi viszonyokban tükröződő ellentmondásokra tudományos és hiteles magyarázatot várnak, de úgy tűnik, nem mindig kapnak. Ez a másik oka beszélgetésünknek.

Vajon az oktatás felelős-e azért, hogy a hallgatók ideológiai képzettsége és érettsége olyan, amilyenek azt tapasztaljuk? A marxista oktatás vétkese abban, hogy nincs pontos és objektív válasz bizonyos ideológiai kérdésekre, melyekkel egyébként naponta szembesülünk? Valóban Marx elmélete és tanai alkotják-e a tárgyak oktatásának alapjait? — kérdeztük *J. Nagy Lászlót*, a JATE Tudományos Szocializmus Tanszéke vezetőjét.

— Úgy vélem, a marxizmus oktatás nem felelőbb a hallgatók ideológiai nézetének formálásában, mint a többi tárgy. Ennek több oka van. Az első, hogy az általunk végzett ideológiai nevelés csepp a tengerben, hiszen a társadalmi viszonyok naponta alakítják a gondolkodást és napjainkban a társadalom egésze áll néha magyarázatok nélkül bizonyos tisztázatlan ideológiai kérdésekkel szemben. Másrészt, marxisták oktatnak egyetemünk minden karán, ők is képviselői a marxista ideológiának, s minthogy oktatás mellett nevelés is folyik a szakmai órákon, az ideológia kérdései itt is elkerülhetetlenek. A magam részéről úgy gondolom, ha egy hallgató, úgy távozik az egyetemről, hogy a marxista ideológiát ismeri és használható diszciplinának tartja, ez már eredmény.

— *Korszerű-e, korszerű tud-e lenni a marxista oktatás jelenlegi állapotában?*

— Nem korszerű, s ilyen feltételek mellett nem is lehet az. Csak nagyon röviden az oktatók szakmai továbbképzésének lehetőségeiről; a tanulmányutak illetékes helyen történő elosztása így megy: a marxista oktató utazzon Keletre, végtére is a keleti blokk ezen ideológia forrása. Ennek az álláspontnak a korlátoltságát, gondolom, nem szükséges részletezni. Az oktatás tárgyi feltételei is korlátozottak, sokkal többet kívánna az oktatás. Pl. rugalmas és friss szakirodalom, gyors információkat és alapvetően szembeálló, és nem szemléltető teoretikusokat. Épp ezért struktúráváltás kell a politikai intézményrendszerben és nem reform.

A marxista oktatás még ma is a marxizmus Sztálin-féle hátramaradékos felosztáson alapul: 1948—49—50-ben lehet, hogy didaktikus oktatásra volt szükség és elfogadható volt ez a fajta dogmatikus felosztás, mára azonban túlhaladott, s annyira elavult, hogy gátolja a társadalmi kibontakozás továbbvitelét és ezzel együtt a marxista nevelést. Ma a hallgatói közvélemény — minden látszat ellenére — van annyira marxista, hogy ez a dogmatikus felosztás nem mond neki semmit és így nem is fogadja el azt.

— *A létező szocializmus sajátos ellentmondásai, gondolom, leginkább a tudományos szocializmus tantárgy oktatásakor vetődnek fel...*

— Kétségtelen. A tudományos szocializmus a legkomplexebb, de bizonyos értelemben hibrid tudomány is. A létező szocializmus bizonytalansági tényezői e tantárgy oktatásakor valóban napirenden szerepelnek.

Pillanatnyilag az a tendencia, hogy kapjon politikai vonulatot a tudományos szocializmus, ám ez véleményem szerint nem oldja meg a felforrósított problémákat. A politológia is egy tudomány, meg a tudományos szocializmus elmélete is egy külön diszciplína. Feltétlenül kiegészítik egymást, de nem helyettesíthetők egymással.

— *Mi a véleménye a tudományos szocializmus tantárgy helyett tervezett „közélettan” elnevezésű új tantárgyról?*

— A Művelődési Minisztérium megbízásából *Kerekes György*, a Társadalomtudományi Intézet főmunkatársa, az ELTE TTK Tudományos Szocializmus Tanszékének oktatója végzi a tantárgy korszerűsítését, illetve

a korrekció helyett új tantárgy, a „közélettan” bevezetését javasolja a felsőiskolákban. Elképzelése érdekes, de szerintem ilyen formában nem adható elő, és semmiképp sem több mint a jól oktatott tudományos szocializmus. Az általa vázolt koncepció lényege, — amennyire én tudom — a marxizmus oktatás dogmatikus múltjával való szembenézés, a tiszta marxi közelítés, s a jelen korral szembeni ösztönösítés.

JATE-es tapasztalatokra hivatkozva, azt mondhatom, az oktatást nálunk már jó ideje ezen szempontok szabják meg: *a szembenézés, a tény tudatosítása, hogy a marxizmus—leninizmus egységes, s hogy nincsenek tabutémák.*

— *Szavaiból úgy tűnik, határozott elképzelése van a marxista tárgyak oktatásának változtatásáról...*

— Valóban. Az tény, hogy ma sem Keleten, sem Nyugaton nem lehet elvagy megkerülni a marxizmushoz való viszonyt. Ismerni kell. Nos, ehhez a megismeréshez, az alapok „tudásához”, úgy gondolom, elég lenne egy 1=1^{1/2} éves stúdium. Itt a marxizmus leglényegesebb pontjait, kérdéseit tisztáznánk (forradalom elmélet — különböző szocializmusok), de nem feltétlenül az első évfolyamon. Mondjuk II.—III. évben, heti 2 órában. A későbbiekben aztán — az 1982-es agit. prop. határozatnak megfelelően — a megmaradt óraszámokat beépítenénk a szaktárgyakba. Például a bölcsészek Magyarországi történetét, a történészek a munkásosztály történetét, a joghallgatók politológiát, a TTK-sok a tudományos technikai forradalom elméletét, a társadalmi struktúrák alakulását hallgathatnák a későbbi évfolyamokon, de nyelvoktatásra is fordíthatnánk a megmaradó óraszámokat, így talán többben beszélhünk végzőskor legalább egy idegen nyelven, elfogadható módon.

— *Önhöz is eljuttatták a bölcsészhallgatók felhívásukat. Mi a véleménye az abban szereplő javaslatokról?*

— Az eddigiekből ki kellett hogy tűnjön, magam is elkerülhetetlenül látom a változtatásokat, de másképpen. Szerintem, a megoldás nem a marxista tárgyak óraszámának csökkentésében van, hanem a tanterv egészének megváltoztatásában. Úgy gondolom, hogy a fent vázolt integrált marxizmus oktatás kereteiben hatékonyabban lehetne oktatni és ismertetni befordatni. (—f—)

Ki a jó titkárnő?

A fenti címmel sorozatot terveztünk, melyben titkárnőket, a szakma „jeleseit” faggattuk erről.

Első interjúalanyunk *Dr. Marosváry Vilmosné*, nyugdíjas titkárnő, aki ma is aktívan dolgozik, s megkapta a *JATE aranyújságját*, melyet a több mint 30 éves munkaviszonnyal rendelkezők kapnak.

— *A JATE melyik tanszékén dolgozott?*

— A Szervetlen és Analitikai-kémiai tanszéken. *Dr. Szabó Zoltán* akadémikus mellett voltam 20 évig titkárnő. Nyugdíjba az Idegennyelvű Lektorátusról mentem.

— *Mi a különbség a mai és a múltban dolgozó titkárnők munkája között?*

— Azt hiszem, semmi. Régen is, ma is a szakmai tudás dominált a titkárnői munkában. Egyébként én a saját kudarcaim árán tanultam meg a szakma buktatóit.

— *Naponta hány órát dolgozott? Hogyan tudta beosztani az idejét?*

— Általában 9-10 órát dolgoztam, és régebben szabad szombat sem volt. Gépeltem tudományos dolgozatokat, tankönyveket, jegyzeteket kézíratait és előkészíttem a professzor külföldi útjait. Mindennapos volt az egyetemi élellet kapcsolatos adminisztráció, valamint az angol és a német nyelvű levelezés. Az utóbbit önállóan végeztem, mivel felsőfokú német nyelvvizsgával rendelkezem. Ennyi minden mellett néha a magánéletem háttérbe szorult.

— *Tapasztalattal a háta mögött mit mondana, ki a jó titkárnő?*

— Úgy gondolom, igazán jó titkárnő nincs, mert soha sem lehet önmagával elégedett az ember. A titkárnői pálya rátermettséget, szakmai tudást, precizitást igényel. Fontos a továbbképzés, valamilyen idegen nyelv ismerete is. Az egyetemi titkárnő speciális területen látja el feladatát, ezért fontos az önállóság. Emellett sokoldalúnak intelligensnek kell lennie.

— *Jelenleg hol dolgozik? Van idő pihenésre?*

— A SZOTE Biokémiai Intézetében 4 órás könyvtárosi teendőket látok el. A munkám mellett így jóval több időt tudok együtt tölteni az unokáimmal, mint annak idején a gyermekkeimmel.

D. G.

„Sivatag és tenger között”

Ezzel a címmel rendezték meg az Irodalmi Kávéház a Royalban sorozat legutóbbi, február 8-i estjét, melyen a szervezők és közreműködők Algériával, főleg a hosszan tartó függetlenségi harcáról, és fejtett olajiparról híres észak-afrikai országgal igyekeztek megismertetni az érdeklődőket. Az est házigazdája *Csernus Sándor* adjunktus, meghívott közreműködői pedig *Mustafa Bitaiebbel*, Algéria budapesti nagykövete, *Sabri Boukadoum*, a nagykövetség kulturattésze, valamint *J. Nagy László*, a JATE tanszékvezető docense, a *Mit kell tudni Algériáról* című könyv szerzője volt. A beszélgetés részeként bemutatták *Peter Ustinov* színész-rendező Algériáról készített dokumentumfilmjét is, amely nemcsak az afrikai ország múltjáról, de jelenéről, az előtte álló feladatokról is értékes beszámolót nyújtott.

Nyilvános(kavé)ház

A Royal Irodalmi Kávéház március 21-én, 18 órától az ország legnagyobb egyetemi lapjainak vezetőit, munkatársait látja vendégül. A találkozón szó lesz a sajtónyilvánosság egyetemi újságokak jellemző minőségéről, s bemutatkoznak az e lapok körül csoportosuló fiatal költők és írók is. Az estről a Magyar Rádió felvételt készít. A Nyilvános(kavé)ház házigazdája, *Domonkos László* újságíró „tartsa kézben” a beszélgetést, melynek főszereplői az egyetemi lapok és a felelős szerkesztők: *Teóke Gábor* (Jövő mérnöke, BME), *Halay Edit* (Közgazdász, MKKTE), *Nyakas Szilárd* (Egyetemi Lapok, ELTE), *Gutai Katalin* (Orvosegyetem, SOTE), *Grünwald Géza* (Universitas, Pécs), *Turi Gábor* (Egyetemi Élet, Debrecen), *Dallos Zsuzsa* (Egyetemünk, Veszprém), valamint *Gróf Róza* (Szegedi Egyetem).